

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sententiarum libri IV

Petrus <Paris, Bischof>

[Straßburg], um 1475-76 oder: nicht nach 1468

Incipiunt capitula libri primi

[urn:nbn:de:bsz:31-319534](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319534)

vbi profunda versatur veritatis questio.
que vtrā tot haberet inuentores quot
habet contradictores. Ut autē qđ querē
facilius occurrat. titulos quibus singu-
lorum librorum capitula distinguuntur
premissimus.

¶ Explicat prologus

¶ Incipiunt capitula libri primi.

Omnia doctrina est de rebz vel de
signis.

De rebus quibz fruendum est vel vtens
dum. et de his que fruunt et vtunt.

Quid sit frui vel vti.

De trinitate et vnitae.

Que fuerit intentio scribentium de tri-
nitate.

Quis ordo sit seruandus cum de trini-
tate agitur.

De testimonijs veteris testamenti qui-
bus trinitatis misterium declarat.

De testimonijs noui testamenti ad idē
p̄tinentibus.

De cognitione creatoris per creaturas
in quibz trinitatis vestigiū apparet.

De ymagine et similitudine trinitatis
in anima humana.

De similitudine creantis et create trini-
tatis.

De trinitatis vnitae.

Verum deus pater se deum genuerit.

Verum trinitas de vno deo p̄dicetur. si-
cut vnus deus de tribus personis.

Verum diuina essentia genuerit filius vel
genita sit a patre vel de ip̄a natus sit fi-
lius. vel spiritus sanctus procedens.

¶ filius non est de nichilo. sed de alio
quo. non tamen de materia. sic et spiritus
sanctus.

Quare verbū patris dicat filii nature.

Verū pater voluntate genuerit filiū. an
necessitate. et an volēs vel nolēs sit de?

Verū pater potuerit vel voluerit gigne-
re filium.

An posse gignere filiū sit aliqua potens-
tia in patre que non sit in filio.

De veritate ac p̄prietate diuine essentie

De incommutabilitate eiusdem.

De simplicitate eiusdem.

De corporali et spiritali creatura quo-
modo sit multiplex et nō simplex.

¶ deus cum sit simplex. tamen multi-
plex dicitur.

¶ dei simplicitas nulli p̄dicamentoz
subicitur.

¶ deus abusione dicitur substantia.

¶ nō est aliqd in deo qđ nō sit deus.

De distinctione trium personarum.

De coeternitate patris et filij.

De ineffabili et intelligibili generatio-
nis modo.

Verum debeat dici semp̄ gigni filius
vel semp̄ genitus est.

De obiectionibz hereticorū nitentium
p̄bare filium nō esse coeternū patri.

De spiritus sancto qđ amor patris et filij
p̄prie dicitur. cum sit in trinitate amor qui
est trinitas. sicut verbū p̄prie dicitur sapi-
entia. et tñ tota trinitas dicitur sapientia.

¶ eadem nomina p̄prie et vniuersali-
ter accipiuntur.

¶ spiritus sanctus sicut patri et filio est
communis. ita commune nomen habz p̄prium.

¶ spiritus sanctus p̄cedit a patre et filio.
quē tñ greci a filio p̄cedē d̄sistunt.

De ouerentia latinorum et grecorū in
sensu. et differentia in verbis.

Verum spiritus sanctus p̄prie v̄l pleni-
p̄cedat a patre qđ a filio.

¶ spiritus sanctus principaliter et p̄prie
dicitur p̄cedere a patre.

Quare spiritus sanctus cū sit de substan-
tia patris. non genitus dicitur. sed tan-
tum procedens.

Cur filius dicatur p̄cedere. cū spiritus
sanctus nō dicatur gigni.

¶ non potest mortalis distinguere in-
ter generationem filij et processionem
spiritus sancti.

Verum spiritus sanctus debeat dici in ge-
nitus cum non sit genitus.

De gemina p̄cessionem spiritus sancti tē-
porali et eterna.

Quoniam non solum dona spiritus sancti. sed etiam ipse spiritus deus datur hominibus et mittitur.
Quoniam viri sancti possunt dare spiritum sanctum.
Quoniam spiritus sanctus a seipso datur. et filius a seipso mittitur.
Quoniam intelligenda sit missio utriusque.
Quoniam a spiritu sancto etiam filius sit missus.
Quoniam filius etiam sit datus a seipso.
Quomodo intelligendum sit illud a me ipso non veni.
Quoniam semel tantum sit filius missus. an sepe.
Quoniam de duobus modis missionis filii.
Quoniam secundum alterum modum semel sit missus secundum alterum sepe. et secundum alterum modum dicitur missus in mundum. secundum alterum non.
Quare pater non dicitur missus.
Quoniam filius et spiritus sanctus non sunt quasi minores patre quia missi.
Quoniam de missione spiritus sancti que fit duobus modis visibiliter et invisibiliter.
Quoniam filius secundum quod homo non minor patre sed spiritus sancto etiam minor est.
Quoniam spiritus sanctus est caritas qua diligimus deum et proximum.
Quoniam superna dilectio est deus nec pater vel filius sed tantum spiritus sanctus.
Quoniam non est dictum illud per causas de caritate est. sicut illud tu es patientia mea et spes mea.
Quoniam spiritus sanctus mittitur vel datur nobis.
Quoniam spiritus sanctus augeatur in homine vel minus vel magis habeatur vel datur. et an datur habenti vel non habenti.
Quoniam aliqui dicunt caritatem dei et proximi non esse spiritum sanctum.
Quoniam utrum procedendum sit per donum dari dona.
Quoniam utrum spiritus sanctus eadem ratione dicatur donum et datum siue donatum.
Quoniam sicut filius nascendo accepit non tantum ut esset filius sed etiam essentia. ita spiritus sanctus procedendo accepit. non tantum ut esset donum. sed etiam ut esset essentia.
Quoniam spiritus sanctus non dicitur donum et donatum secundum duos modos predictos processionis. qui secundum quod donum est referuntur ad patrem et filium. secundum quod datum ad eum qui dedit. et ad eos quibus datur.

Quoniam an filius cum sit nobis datus possit dici noster ut spiritus sanctus.
Quoniam utrum spiritus sanctus ad seipsum referatur.
Quoniam de equalitate trium personarum.
Quoniam eternitas et magnitudo et potentia in deo unum sunt. et si videantur diversa.
Quoniam aliqua personarum aliam non excedit magnitudinem. quia non est maior una persona alia. nec maius aliquid due quam una. nec tres quam due vel una.
Quomodo dicitur pater esse in filio et filius in patre. et spiritus sanctus in utroque.
Quoniam nulla personarum pars est in trinitate.
Quare tres persone dicantur summe unum.
Quoniam cum dicimus tres personas esse unam substantiam vel essentiam. nec ut genus de speciebus. nec ut speciem de individuis predicamus. quia non est essentia generis et tres persone species. vel essentia species. et persone individua.
Quoniam nec secundum materialem causam dicuntur tres persone una essentia.
Quoniam nec ita dicuntur tres persone una essentia ut tres homines unus nature.
Quoniam utrum tres persone differant numero que in proprietatibus distincte sunt.
Quare tres persone simul non sunt maius aliquid quam una.
Quoniam deus non est dicens triplex sed unus. et aliqua personarum non excellit aliam potentiam et non minus potest filius quam pater.
Quoniam de obiectiombus hereticis contra hoc et responsionibus catholicis.
Quomodo possit dici solus pater/vel solus filius/vel solus spiritus sanctus cum sint inseparabiles.
Quoniam utrum debeat dici solus pater est deus. vel solus filius est deus. vel solus spiritus sanctus est deus. an pater est solus deus. filius est solus deus. spiritus sanctus est solus deus.
Quomodo trinitas dicatur solus deus. cum ipsa sit cum spiritibus et angelis sanctis.
Quoniam de nominum differentia quibus utimur loquentes de deo.
Quoniam de his que temporaliter deo conveniunt et relative dicuntur.

De hoc nomine qd est trinitas.
De alijs que temporaliter deo ueniunt et non relative dicunt.
De his que pprie ad singulas personas pertinent. et de his que unitatem essentie significant.
De hoc nomine qd est persona qd cum scdm substantiam dicat no singulariter sed pluraliter accipitur in summa.
Qua necessitate dictum sit tres persone a latinis. et a grecis tres ppositas vel substantie.
Quare non dicim? patre et filiu et spm sanctu esse tres deos et tres psonas.
Cur non dicimus tres essencias ut tres personas.
Q in trinitate no est diuersitas vel singularitas vel solitudo sed unitas et trinitas et distinctio et pemptitas.
Q no debet dici deus multiplex.
Quid significet his nominib? un? duo vel due tres. vel tria trinus vel trinitas. plures vel pluralitas. distinctio vel distinctio. cu his utimur loquetes de deo.
Quid significet hoc nomine persona in plurali numero scz cum dicet psona.
De triplici acceptione huius nominis psona in trinitate.
Ex quo sensu dicatur alia psona patris alia filij. siue alius in persona pater. alij filius.
De hoc nomine ppositas.
De ppositibus personarum et de nominibus earum relative.
Q no omnia dicunt de deo scdm substantiam. quedam enim scdm relatione non tamen scdm accidens.
Quare dicatur pprium esse unigeniti filium dei esse. cu; etiam hominis sint filij dei.
Q homo dicet filius trinitatis. et trinitas pater hominum.
Q spiritus sanctus eadem ppositate donum dicet qua spussanctus. et utroq; modo relative ad patrem et ad filium.
Utrum pater vel trinitas ipa. vel filius ipse possit dici spiritus sanctus.

Q no omnia que relative dicunt a suis a se vicissim respondent uocabulis.
Que sint ille ppositas quibus distincti guantur persone.
Q no omnino est dicere esse patrem et genuisse vel habere filium.
Q ppositas determinant ppositas. non substantiam id est naturam.
De generali regula eorum que ad se. et eorum que relative dicunt.
Q scdm substantiam dicat deus de deo et huiusmodi.
Q non tantum tres sint ppositas personarum.
Q si solus pater debeat dici no genitus. vel non filius sicut dicitur unigenitus.
De ppositate qua notat unigenitus.
Responso ambrosij contra arrianos de unigenito.
Q diuersum sit esse patrem et filiu esse.
Si sapientia genita dicet scdm relationem vel scdm substantiam.
De ymagine.
De principio.
Q ab eterno pater est principium et filius. sed non spiritus sanctus.
Quomodo pater sit principium filij. et ipse cum filio spiritus sancti.
Q eadem notione pater et filius sint principium spiritus sancti.
De his que temporaliter de deo dicuntur. et relative scdm accidens. qd non deo sed creaturis accidit.
Q spiritus sanctus dicat datum vel donatum relative ad se cum a se detur.
Q filius dicatur equalis vel similis patri scdm substantiam.
De sententia sancti hilarij qua in trinitate personarum ppria ostendit.
Quare patri attribuitur unitas.
Quare pater et filius dicantur esse unus vel unus deus. sed no unus.
Quare dicet equalitas esse in filio.
Quare in spiritus sancto dicet esse uirtus. concordia vel conuexio.
Utrum pater vel filius eadem dilectione se diligant que procedit ab utroq;.

Vtrum pater sit sapiens sapientia qua
genuit.
An filius sit sapiens seipso vel p seipm.
An vna sit tantum sapientia patris.
Sicut in trinitate est dilectio q̄ est tri-
nitas. et tamen spiritus sanctus est dile-
ctio que non est trinitas. nec ideo sunt
due dilectiones. ita et de sapientia.
Quare pater non dicitur sapiens. sapi-
entia genita sicut dicitur diligens dile-
ctione que ab ipso procedit.
Vtrum proprietates personarum sunt ipse perso-
ne vel diuina vna.
Quomodo proprietates possunt esse in na-
tura dei nec eam determinent.
De verbis hilarij quibus scdm prauo-
rum intelligentiam videtur dicere non idem
esse diuinam naturam et rem nature. et non
idem esse deum et quod dei est.
Vtrum ita possit dici vnus deus trium
personarum. vt dicitur vna essentia triu per-
sonarum. et tres persone vnius dei. vt tres
persone vnius essentie.
Quod potentia. sapientia. bonitas. in scri-
ptura interdum ad personas distincte
referuntur.
Quare patri potentia. filio sapientia.
spiritus sancto bonitas tribuat. cum sit
vna sapientia. potentia. bonitas trium.
De hoc nomine homouision. vbi in au-
toritatem receptum sit et quid significet.
De scientia. prescientia. prouidentia. dispo-
sitione. et predestinatione dei.
De quibus sit prescientia vel prouidentia.
De quibus dispositio.
De quibus predestinatio.
De quibus prouidentia.
De quibus sapientia vel scientia.
Vtrum prescientia vel dispositio vel pre-
destinatio dei esse poterit. si nulla essent
futura.
Quod scientia dei de temporalibus est et
eternis.
Quomodo omnia dicuntur esse in deo
et vita in eo.
Vtrum omnia debeant dici esse in dei es-
sentia. vt in dei cognitione. vel prescientia

esse dicuntur.

Qua ratione bona dicuntur esse in deo
et non mala.

Vtrum idem sit omnia esse ex deo. et p
ipm et in ipso.

Quod omnia sint in quolibet trium. et per
ipm et in ipso.

Quod non omnia que ex deo sunt etiam de
ipso sunt.

Quibus modis deus esse deus in rebus.

Quod deus non vbiq; est habitat. sed
econuerso.

Vbi erat deus anteq; erat creatura.

Quod deus cum sit in omnibus rebus essen-
tialiter. non tamen conquinatur sordibus
rerum.

Cur deus sit vbiq; et semp. non tamen localis.
nec loco. nec tempore mouetur.

Quibus modis aliquid dicatur locale.
vel circumscribibile.

Quid sit mutari scdm tempus.

Vtrum spiritus creati sint locales et cir-
cumscribibles.

Quod deus est vbiq; sine locali motu.

An scientia vel prescientia dei sit causa re-
rum vel econuerso.

Vtrum prescientia dei possit falli.

Vtrum scientia dei possit augeri vel mi-
nui vel aliquo modo mutari.

An deus possit nouiter vel ex tempore
scire vel prescire aliquid.

Vtrum deus possit scire plura q; scit.

Quod deus et semp et simul scit omnia.

An aliquis predestinatus possit damnari
vel reprobatus saluari.

Quid sit reprobatio dei et in quibus con-
sideretur. et quis sit predestinationis
effectus.

Vtrum aliquid sit meritum obduratio-
nis vel misericordie.

De varijs sup hoc carnalium opinionibus

An ea que scit semel deus vel prescit sem-
per sciat. vel presciat et semper scierit et
prescierit.

De omnipotentia dei. quare dicatur om-
nipotens. cum nos multa possimus que
non possit.

Quomodo dicat deus omnia posse.

Quod omnipotentia dei secundum duo considerat.

Timeatio contra illos qui deum dicunt nihil posse nisi quod vult et facit.

Quod deus possit facere aliquid melius quam facit vel alio vel meliori modo.

Utrum possit deus super omne quod potuit.

De voluntate dei que essentia est dei et de signis eius.

Quod licet idem sit deo velle quod esse. non tamen potest dici deus omnia esse quod vult.

De intelligentia harum locutionum. deus scit vel deus vult. deus scit omnia vel vult aliquid.

Quod dei voluntas summe bonae causa est omnium que naturaliter sunt. cuius causa non est querenda. quia prima summa causa est omnium.

Quibus modis accipitur dei voluntas.

Quod precepto. prohibito. permissio. consilium operatio. nomine voluntatis interdum intelliguntur vel accipiuntur.

Utrum deus velit ab omnibus fieri ea que precipit. vel non fieri ea que prohibet.

Quod voluntas dei que ipse est in nullo cessari potest.

Quomodo intelligendum sit illud volui aggregare filios tuos et nolui illud qui vult omnes homines saluos fieri.

Utrum mala deo nolente vel volente fiat.

Quomodo intelligendum sit illud Augustinus mala fieri bonum est.

De multiplici acceptioe boni.

Quod mala vniuersitati valent

Quod in deo non est causa que sit deterior homo.

Quomodo voluntas dei de homine impletur quocumque se vertat.

Et quo sensu quedam dicunt fieri contra dei voluntatem.

Quare precepit deus omnibus bona facere. et mala vitare et si non id ab omnibus vult impleri.

Quod homo aliquando bona voluntate aliud vult quam deus et mala idem que deus.

Quod dei voluntas per malas hominum voluntates impletur.

Utrum placuerit viris sanctis que christus moreretur et pateretur.

Utrum passiones sanctorum debeamus velle.

Deteris ac noue legis sententiam diligenti indagine atque etiam considerantibus nobis preuia dei gratia innotuit sacre pagine tractatum/circa res

vel signa precipue versari. **U**t enim egregius doctor **Augustinus** ait in libro de doctrina christiana. Omnis doctrina vel rerum est vel signorum. sed res etiam per signa discuntur. Proprie autem hic res appellantur que non ad significandum aliquid adhibentur. Signa vero quorum usus est in significando. Eorum autem aliqua sunt quorum omnis usus est in significando non in iustificando. id est quibus non utimur nisi aliquid significandi gratia. ut aliqua sacramenta legalia. Alia que non solum significant sed offerunt quod intus adiuet sicut euangelica sacramenta. **E**x quo aperte intelligitur que hic appellantur signa res ille videlicet. que ad significandum aliquid adhibentur. **O**mne ergo signum etiam res aliqua est. quod enim nulla res est ut in eodem **Augustinus** ait. omnino nichil est non autem e contrario. omnis res signum est/quia non adhibetur ad significandum aliquid. **C**umque his intenderit theologorum speculatio studiosa atque modesta diuinam scripturam. formam prescriptam in doctrina tenere aduertet. **D**e his ergo nobis aditum ad res diuinas aliqua tenus intelligendas. deo duce aperire volentibus differendum est. et primum de rebus. postea de signis differemus.

De rebus omniter agit.

Dergo in rebus considerandum est ut in eodem **Augustinus** ait. **Q**uod res alie sunt quibus fruendum est. Alie quibus